

Dorota Dzieński

Odprawa w związku z przejściem posła na emeryturę po podjęciu wypłaty emerytury¹

Severance pay in connection with a Deputy's retirement after payment of pension has begun

The author points out that a Deputy may receive a severance pay in connection with retirement, if the retirement pension right existed before the acquisition of the status of a Deputy and the payment of the retirement pension was initiated later, after completion of the age specified by law. The severance pay in connection with retirement is due only if the Deputy has not received this benefit based on other rules. If a Deputy possesses several such rights, he/she must choose one of them.

Keywords: Deputy, retirement pension, severance pay

Autorka wskazuje, że poseł może otrzymać odprawę w związku z przejściem na emeryturę, jeżeli prawo do emerytury zostało ustalone przed nabyciem statusu posła, a wypłata tego świadczenia została podjęta później, ze względu na osiągnięcie wskazanego ustawowo wieku. Odprawa w związku z przejściem na emeryturę przysługuje posłowi tylko wówczas, gdy nie otrzymał jej z innego tytułu. Jeżeli posłowi przysługuje uprawnienie do odprawy z kilku tytułów, musi wybrać jedno z nich.

Słowa kluczowe: poseł, emerytura, odprawa

Doktor hab. nauk prawnych ■
Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji, Katedra Prawa Ubezpieczeń,
WARSZAWA, POLSKA ■
d.dzienisiuk@wpia.uw.edu.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-0543-9114>

Przedmiot opinii

Opinia dotyczy wniosku pani poseł XY o wypłatę odprawy emerytalnej w związku z przejściem na emeryturę. Autorka opinii odnosi się do stanu faktycznego ustalonego na podstawie informacji podanych przez panią poseł. We wniosku pani poseł oświadczyła, że nie otrzymała odprawy z tego tytułu z innych źródeł.

Wątpliwość, czy pani poseł XY przysługuje prawo do wypłaty przez Kancelarię Sejmu odprawy emerytalnej na podstawie art. 38 ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora występuje z uwagi na fakt, że przedłożona przez panią poseł decyzja ZUS z 30 lipca 2021 r. jest decyzją o podjęciu wypłaty emerytury oraz wobec podania na początku kadencji Sejmu w kwestio-

¹ *Opinia prawna w sprawie odprawy w związku z przejściem na emeryturę we wskazanym stanie faktycznym* sporządzona 3 września 2021 r. na zlecenie Dyrektora Biura Obsługi Posłów; BAS-WAP-2042/21.

nariuszu posła i we wniosku w sprawie wypłaty uposażenia poselskiego danych dotyczących posiadania statusu emeryta i zawieszenia prawa do emerytury.

W opinii uwzględniono stan prawny na dzień jej sporządzenia, w szczególności przepisy:

- ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, t.j. Dz.U. 2018, poz. 1799; dalej: ustawa o wykonywaniu mandatu lub u.w.m.p.s.,
- ustawy z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, t.j. Dz.U. 2020, poz. 1320, ze zm.; dalej: Kodeks pracy,
- ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, t.j. Dz.U. 2021, poz. 291, ze zm.; dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS.

Uzasadnienie

Na podstawie art. 38 ust. 1 u.w.m.p.s. posłowi i senatorowi, który w trakcie sprawowania mandatu lub w ciągu dwunastu miesięcy po jego wygaśnięciu albo dwóch lat od zakończenia korzystania z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 i art. 30 u.w.m.p.s., przechodzi na emeryturę albo rentę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzech uposażeń przy przejściu na emeryturę oraz jednego uposażenia przy przejściu na rentę. Zgodnie z art. 38 ust. 2 u.w.m.p.s. w razie zbiegu uprawnień z różnych tytułów do jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego. Natomiast na podstawie art. 40 u.w.m.p.s. w razie zbiegu uprawnień do odprawy określonej w art. 38 ust. 1 (odprawa w związku z przejściem na emeryturę) oraz art. 39 ust. 1 (odprawa parlamentarna w związku z zakończeniem kadencji) przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Z brzmienia art. 38 ust. 1 u.w.m.p.s. wynika, że nabycie przez posła prawa do odprawy zależy od:

- faktu przejścia na emeryturę (rentę) oraz
- przejścia na emeryturę w trakcie sprawowania mandatu posła lub w ciągu dwunastu miesięcy po jego wygaśnięciu albo dwóch lat od zakończenia korzystania z urlopu bezpłatnego².

Ustawodawca wskazał także przesłanki negatywne prawa do odprawy. Dodatkowymi warunkami jej wypłaty są:

- brak prawa do odprawy z innego tytułu lub wybór odprawy przysługującej na podstawie ustawy o wykonywaniu mandatu posła,

² I. Galińska-Rączy, *Opinia prawna na temat terminu przedawnienia prawa do odprawy emerytalnej przysługującej na podstawie art. 38 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, „Zeszyty Prawnicze BAS” 2018, nr 3(59), s. 4.

- nieskorzystanie w przeszłości z prawa do emerytury w związku z przejściem na emeryturę, z tego samego („poselskiego”) albo innego tytułu. Ten warunek wynika ze zwrotu „jednorazowa” występującego w art. 38 ust. 1 u.w.m.p.s. (przejście na emeryturę w ramach mandatu posła) i jednocześnie z ust. 2, który to przepis odnosi się do różnych tytułów, które się zbiegają, czyli trwają jednocześnie. Wciąż jednak rozpatrywana odprawa ma być „jednorazowa”. Należy zatem uznać, że „jednorazowość” dotyczy wszystkich tytułów występujących w sytuacji danej osoby.

Z informacji podanych przez panią poseł wynika, że jest ona „w trakcie sprawowania mandatu”. Spełniona jest więc pierwsza z powyższych przesłanek.

We wniosku o wypłatę odprawy emerytalnej pani poseł XY oświadczyła, że nie otrzymała odprawy z tego tytułu z innych źródeł. Taka treść oświadczenia nie przesądza, czy aktualnie pani poseł nie przysługuje tego rodzaju uprawnienie z innego źródła. Konieczność ustalenia tej okoliczności wynika z regulacji art. 38 ust. 2 u.w.m.p.s. Zgodnie z tym przepisem prawo posłów do wypłaty odprawy przez Kancelarię Sejmu powstaje, jeżeli nie dochodzi do zbiegu uprawnień do jednorazowej odprawy z różnych tytułów w związku z przejściem na emeryturę albo poseł wybierze odprawę wypłacaną przez Kancelarię Sejmu spośród różnych przysługujących mu uprawnień. Oświadczenie pani poseł powinno wyjaśnić, czy nie dochodzi do zbiegu uprawnień do odprawy z różnych tytułów w związku z przejściem na emeryturę lub że wybiera ona odprawę przysługującą na podstawie ustawy o wykonywaniu mandatu. Zasadne byłoby złożenie przez panią poseł dodatkowego oświadczenia w powyższej kwestii.

Prawo do odprawy emerytalnej jest jednym z płacowych uprawnień pracowniczych. Przesłanki nabycia tego prawa uregulowane są w art. 92¹ Kodeksu pracy i w odrębnych przepisach prawa pracy w sposób zbliżony do regulacji art. 38 u.w.m.p.s. Zgodnie z art. 92¹ Kodeksu pracy pracownikowi spełniającemu warunki uprawniające do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury, którego stosunek pracy ustał w związku z przejściem na rentę lub emeryturę, przysługuje odprawa pieniężna w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia (§ 1). Kodeks pracy precyzuje, że pracownik, który otrzymał odprawę, nie może ponownie nabyć do niej prawa (§ 2).

W analizowanej sytuacji wątpliwości wywołuje okoliczność, że do ustalenia uprawnień emerytalnych doszło przed uzyskaniem mandatu poselskiego. Pani poseł nie pobierała jednak świadczenia mimo tego, że miała ustalone prawo do emerytury. Zakład Ubezpieczeń Społecznych zawiesił wypłatę przysługującej jej emerytury.

Zwykle odprawa emerytalna jest wypłacana przy ustaniu stosunku pracy, w którego trakcie doszło do ustalenia uprawnień emerytalnych. Po ustaniu tego stosunku pracy pracownik przechodzi bowiem na emeryturę. Jeżeli pracownik otrzymał odprawę, nie może ponownie nabyć do niej prawa (art. 92¹ § 2 Kodeksu pracy). Jest więc to świadczenie jednorazowe, podobnie jak odprawa przewi-

dziana w art. 38 u.w.m.p.s. Pani poseł oświadczyła, że odprawy dotychczas nie otrzymała.

Wspólny dla regulacji dotyczącej posłów i pracowników jest także wymóg „przejęcia na emeryturę”. Ze względu na tożsamość użytego sformułowania oraz podobieństwo konstrukcji i funkcji rozpatrywanego uprawnienia zasadne jest uwzględnienie dokonanych w orzecznictwie sądowym ustaleń dotyczących prawa do odprawy emerytalnej w prawie pracy w odniesieniu do posłów³.

W orzecznictwie z zakresu prawa pracy sformułowano zasadę, że każdy pracownik, który przestaje być pracownikiem w związku z przejściem na emeryturę lub rentę, przynajmniej raz w życiu powinien otrzymać odprawę z tego tytułu⁴. Skorzystanie przez pracownika z uprawnień emerytalnych w czasie trwania zatrudnienia nie powoduje utraty prawa do odprawy emerytalnej, w chwili gdy nastąpi rozwiązanie stosunku pracy⁵.

Co do zasady wcześniejsze ustalenie uprawnień lub nawet pobieranie emerytury lub renty nie stoi na przeszkodzie nabyciu prawa do odprawy przez pracownika, który dotychczas jej nie otrzymał. Nabycie uprawnień emerytalnych nie tylko może następować po dacie ustania stosunku pracy, ale także może je poprzedzać. Status emeryta nie dyskwalifikuje prawa do podjęcia ponownego zatrudnienia u tego samego czy też innego pracodawcy. Zatem okoliczność ta nie może pozbawiać prawa do odprawy emerytalnej⁶. Nabycie uprawnień emerytalnych lub rentowych nie tylko może następować po dacie ustania stosunku pracy, ale także może je poprzedzać, byle tylko między ustaniem stosunku pracy a nabyciem uprawnień do emerytury lub renty istniał „związek”⁷.

Sąd Najwyższy w wyroku z 9 stycznia 2001 r., sygn. akt I PKN 172/00, wypowiedział się o prawie do odprawy emerytalnej pracownika samorządowego, który podjął zatrudnienie na stanowisku wójta, będąc uprawnionym do emerytury nauczycielskiej, które to świadczenie uprzednio pobierał, pracując jako nauczyciel w szkole przed zatrudnieniem w urzędzie gminy, kiedy emerytura nie była

³ Zob. np. wyrok SN z 1 kwietnia 2015 r., sygn. akt II PK 136/14; także wyrok SN z 8 września 2015 r., sygn. akt I PK 297/14, w którym Sąd Najwyższy zauważył, że zwrot „w związku z przejściem na emeryturę lub rentę” dla celów odprawy występuje w prawie pracy, przy czy nie można przyznać racji skarżącej w danej sprawie, że chodzi wyłącznie o przepis art. 92¹ § 1 Kodeksu pracy. Takie samo sformułowanie zawierają bowiem liczne pragmatyki służbowe i różnorodne zakładowe przepisy prawa pracy. Nie ma żadnych przesłanek do przyjęcia, że taki sam zwrot zawarty w układzie zbiorowym pracy obowiązującym u strony pozwanej w danej sprawie miałby być jakoś inaczej wykładany niż zamieszczony w treści innych przepisów prawa pracy.

⁴ Wyroki SN z: 6 maja 2003 r., sygn. akt I PK 223/02; 11 października 2007 r., sygn. akt III PK 40/07; 9 grudnia 2015 r., sygn. akt I PK 1/15.

⁵ Wyrok SN z 6 maja 2003 r., sygn. akt I PK 223/02.

⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 21 listopada 2012 r., sygn. akt III APa 12/12.

⁷ Wyrok SN z 6 czerwca 2000 r., sygn. akt I PKN 700/99.

mu już wypłacana. Sąd przyjął (na gruncie poprzedniej ustawy o pracownikach samorządowych), że pracownik przechodzący kilkakrotnie na emeryturę u różnych pracodawców ma prawo wyboru pracodawcy zobowiązanego do wypłaty odprawy emerytalnej.

Do odprawy emerytalnej można również odnieść ustalenia sądowe dotyczące uprawnień rentowych. Sąd Najwyższy stwierdził⁸, że pojęcie przejścia na rentę z tytułu niezdolności do pracy, jakim posługuje się przepis art. 38 ust. 3 ustawy z 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (t.j. Dz.U. 2019, poz. 1282), nie może być rozumiane inaczej niż zamiana statusu pracownika lub pracownika-rencisty na status wyłącznie rencisty, nawet jeśli do nabycia prawa do świadczenia rentowego, stwierdzonego decyzją organu rentowego, dochodzi przed podjęciem zatrudnienia u pracodawcy, do którego uprawniony kieruje roszczenie o odprawę rentową i bez względu na fakt pobierania tego świadczenia, przy czym oczywiście przesłankę nabycia prawa do odprawy stanowi związek między ustaniem stosunku pracy a przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy. Zgodnie z wyrokiem SN z 8 września 2015 r., sygn. akt I PK 297/14, pracownikowi z wyboru należy się odprawa nawet wówczas, gdy przyznanie mu prawa do renty nastąpiło przed wygaśnięciem umowy o pracę. Decydujące znaczenie dla nabycia prawa do odprawy rentowej ma zmiana pracowniczego statusu na status rencisty przez pracownika, który w związku z ustaniem stosunku pracy korzysta z uzyskanych uprawnień rentowych⁹.

Z przedstawionej wyżej argumentacji wykorzystywanej w orzecznictwie sądowym wynika, że zmiana na status „wyłącznie emeryta” jest możliwa także wtedy, gdy prawo do emerytury posła zostało nabyte przed rozpoczęciem wykonywania mandatu.

Podsumowanie

- W analizowanym stanie faktycznym pani poseł XY przysługuje prawo do odprawy emerytalnej wypłacanej „przy przejściu na emeryturę”, jeżeli nie występuje zbieg uprawnień do jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę z różnych tytułów albo spośród różnych przysługujących uprawnień pani poseł wybierze odprawę wypłacaną przez Kancelarię Sejmu (art. 38 ust. 2 u.w.m.p.s.).
- Odprawa przysługuje jednak pod warunkiem, że w przeszłości pani poseł nie pobrała odprawy w związku z przejściem na emeryturę z jakiegokolwiek tytułu (np. od dawnego pracodawcy).
- Wypłacie odprawy przez Kancelarię Sejmu nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że uprawnienia emerytalne zostały stwierdzone przed nabyciem statusu

⁸ Wyrok SN z 2 października 2013 r., sygn. akt II PK 14/13.

⁹ Por. wyrok SN z 6 czerwca 2000 r., sygn. akt I PKN 700/99.

posła, a obecnie została podjęta wypłata tego świadczenia ze względu na osiągnięcie wskazanego ustawowo wieku.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, t.j. Dz.U. 2020, poz. 1320, ze zm.

Ustawa z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora, t.j. Dz.U. 2018, poz. 1799.

Ustawa z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, t.j. Dz.U. 2021, poz. 291, ze zm.

Ustawa z 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, t.j. Dz.U. 2019, poz. 1282.

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2000 r., sygn. akt I PKN 700/99.

Wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2001 r., sygn. akt I PKN 172/00.

Wyrok Sądu Najwyższego z 6 maja 2003 r., sygn. akt I PK 223/02.

Wyrok Sądu Najwyższego z 11 października 2007 r., sygn. akt III PK 40/07.

Wyrok Sądu Najwyższego z 2 października 2013 r., sygn. akt II PK 14/13.

Wyrok Sądu Najwyższego z 1 kwietnia 2015 r., sygn. akt II PK 136/14.

Wyrok Sądu Najwyższego z 8 września 2015 r., sygn. akt I PK 297/14.

Wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2015 r., sygn. akt I PK 1/15.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 21 listopada 2012 r., sygn. akt III APa 12/12.

Literatura

Galińska-Rączy I., *Opinia prawna na temat terminu przedawnienia prawa do odprawy emerytalnej przysługującej na podstawie art. 38 ustawy z 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora*, „Zeszyty Prawnicze BAS” 2018, nr 3(59), <https://doi.org/10.31268/zpbas.2018.50>.